

**Видавнича група «Наукові перспективи»
Християнська академія педагогічних наук України**

«Вісник науки та освіти»

№ 5(47) 2026

Київ – 2026

Publishing Group «Scientific Perspectives»
Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 5(47) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-6165 Online

УДК 001.32:1 /3(477)(02)

Ідентифікатор медіа R40-05847

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5\(47\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47))

«Вісник науки та освіти»: журнал. 2026. № 5(47) 2026. С. 6300

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління
(Рішення від 01.06.2026, № 1/6-26)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

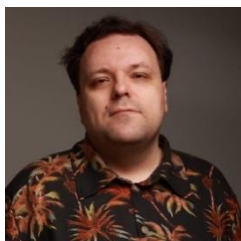
Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних наук та мистецтва

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Котельницький Назар Анатолійович – член-кореспондент Української Академії Наук, кандидат історичних наук, доцент кафедри мовної підготовки та міжкультурних комунікацій, ЗВО Університет трансформації майбутнього (Україна)

Редакційна колегія:

- ✓ **Азарова Лариса Євстахіївна** - докт.філол.наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету (Україна)
- ✓ **Берест Ігор Романович** - доктор історичних наук, професор кафедри медійних технологій, інформаційної та книжкової справи, Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)
- ✓ **Беррі, Стівен** доктор історичних наук, професор, професор епохи Громадянської війни Коледжу мистецтв і наук Франкліна Університету Джорджії (США)
- ✓ **Вуколова Катерина Володимирівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Україна)
- ✓ **Гурко Олена Василівна** - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
- ✓ **Заур Алієв** доктор філософії з історії науки, доктор філософії з політичних наук, доцент, доцент Інституту філософії та соціології НАНА, Азербайджан (Азербайджан)
- ✓ **Р. Ахмад Закі Ель Ісламі**, доцент, професор, доктор філософії, Департамент наукової освіти, Факультет підготовки вчителів та освіти, Університет Султана Агенга Тіртаєса, (Індонезія)

- √ **Робак Ігор Юрійович** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Україна)
- √ **Рубан Микола Юрійович** - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Україна)
- √ **Сайд М. Ісмаїл** доктор наук, професор, професор кафедри англійської мови, Коледж природничих наук і гуманітарних наук, Університет принца Саттама бін Абдулазіза, Аль-Хардж (Саудівська Аравія)
- √ **Синявська Олена Олександрівна** - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Україна)
- √ **Січкаренко Галина Геннадіївна** - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Україна)
- √ **Скляр Ірина Олександрівна** - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (Україна)
- √ **Супрун Володимир Миколайович** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Україна)
- √ **Хитровська Юлія Валентинівна** - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна)
- √ **Юган Наталія Леонідівна** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри літературознавства, східної філології і перекладу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, практичний психолог у закладах освіти, член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, Української асоціації когнітивної лінгвістики та поетики, Міжнародної федерації арт-терапії та самореалізації особистості (Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ФІЛОЛОГІЯ»

- Banias V.V.** 60
WHAT IS ROMANTICISM?
- Beregszászi Anikó, Hnatyk K., Fodor K.** 70
NATIVE LANGUAGE INFLUENCE ON FOREIGN LANGUAGE DEVELOPMENT
- Demetska V.V., Banias N.Yu., Lizak K.M.** 86
MULTIMEDIAL REPRESENTATION IN SUZANNE COLLINS' THE HUNGER GAMES: A COMPARATIVE STUDY OF THEMES IN THE LITERARY TRILOGY AND ITS CINEMATIC ADAPTATION
- Fedoriv Ya., Fedoriv M., Semiankiv I., Pirozhenko I.** 97
DIACHRONIC DIMENSION OF WAR DISCOURSE AND THE SPECIFICS OF MILITARY TRANSLATION PRAXIS IN THE CONTEMPORARY UKRAINIAN CONTEXT
- Fedoriv Ya., Fedoriv M., Solomashenko N.** 127
COMMUNICATIVE EFFECTIVENESS AND AUTHENTICITY IN BUSINESS ENGLISH EMAIL WRITING: A STUDY OF AI INFLUENCE
- Hrytsiak L.D.** 145
LINGUISTIC MODELING OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE GLOBALIZED WORLD. MULTICULTURALISM AND ITS TRENDS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION
- Hubych P.V., Svydnytska-Ilkiv N.V., Fihura N.M.** 156
LEXICO-SEMANTIC FEATURES AND TRANSLATION OF U.S. NAVY RANK TITLES IN THE NATO OF/OR FRAMEWORK: ENGLISH, POLISH AND UKRAINIAN
- Hurko O.V., Novikova O.V.** 167
INTEGRATION OF AI TOOLS INTO THE PROCESS OF TEACHING ACADEMIC WRITING TO STUDENTS: ADVANTAGES, RISKS, AND METHODOLOGICAL ASPECTS (BASED ON THE DigiFLEd PROJECT)

- Юрса Л.В.** 2090
ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА МЕТОДИЧНІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОГО БЛОГЕРСТВА: ВІД МЕДІАЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДО ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
- Ющишина О.М., Янчишин А.М.** 2103
СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВНИЧЕ ПИСЬМО ТА УСНИЙ ВИКЛАД ДУМКИ»: ДОСВІД ХМЕЛЬНИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
- Янишин О.К., Бражиненко О.О.** 2115
ДИСИДЕНТСЬКИЙ ДЕТЕКТИВ ЯК ФОРМА КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ: ВІД ФОРМУЛЬНОГО ЖАНРУ ДО КУЛЬТУРО-ЦЕНТРИЧНОЇ МОДЕЛІ В ЛІТЕРАТУРІ СЕРЕДИНИ ХХ СТ.
- Янчишин А.М., Ющишина О.М.** 2129
ТЕРМІНИ Й ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ У ФАХОВОМУ МОВЛЕННІ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА»

- Bevz O.** 2139
INTEGRATING SPEAKING AND WRITING IN THE EFL CLASSROOM THROUGH DIGITAL STORYTELLING: A UKRAINIAN PERSPECTIVE
- Dubrova O.V., Khalabuzar O.A., Zolotko Yu.S.** 2153
BEYOND THE CLASSROOM: INTEGRATING AUTHENTIC PODCASTS INTO GRAMMAR LEARNING FOR NON-PHILOLOGICAL STUDENTS
- Golovko O.Ya.** 2164
THE EFFECT OF COOPERATIVE LEARNING ON THE DEVELOPMENT OF ENGLISH SPEAKING ACCURACY
- Hirna I.I., Pohodina M.Yu., Pekariuk I.** 2177
MODERN METHODS AND TECHNOLOGIES IN TEACHING OF FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATIONAL UNIVERSITIES

- Рибчук А.В., Матвісів Я.Я.** 4680
*СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВІ КОМПОНЕНТИ ЕКОНОМІЧНОЇ
ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
У ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ*
- Розін В.М., Андріївська Т.С., Федцова Л.І.** 4694
*ОСОБЛИВОСТІ ПЛАСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ
ПІДГОТОВКИ ОПЕРНОГО СПІВАКА*
- Руденський Р.Є.** 4706
*ІСТОРИКО-ОСВІТНІЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ШКІЛЬНИЦТ-
ВА ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ У ТЕРНОПОЛІ (ДРУГА
ПОЛОВИНА ХІХ – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)*
- Рузяк Т.І., Мицько А., Запорожець Т., Ладичук М.** 4721
*ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНФОРМА-
ТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ*
- Рум'янцева К.Є.** 4732
*ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФІНАНСИСТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА*
- Савіна І.О.** 4744
*ПРОФЕСІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОФЦЕРА ОПЕ-
РАТИВНОГО РІВНЯ ЯК ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРА У СИСТЕМІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ
ПІДХІД*
- Самко А.М.** 4759
*ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ МОДЕЛЕЙ ПРОФЕ-
СІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ АНДРАГОГІВ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА
ЗАРУБІЖНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ*
- Самойленко Н.І.** 4774
*КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ
СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙ-
БУТНІХ ПЕДАГОГІВ*

УДК: 37.014.5(091)(477.84-25)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5\(47\)-4706-4720](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-4706-4720)

Руденський Ростислав Євгенович доктор філософії з дошкільної освіти, викладач кафедри освітології педагогіки, Західноукраїнський національний університет, <https://orcid.org/0000-0001-5890-6276>

ІСТОРИКО-ОСВІТНІЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ШКІЛЬНИЦТВА ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ У ТЕРНОПОЛІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПЕРША ПОЛОВИНА XX СТОЛІТТЯ)

Анотація. У статті здійснено історико-освітній аналіз становлення шкільництва та розвитку педагогічної думки у Тернополі у другій половині XIX – першій половині XX століття. Узагальнено основні тенденції розвитку освітнього середовища міста в контексті суспільно-політичних, культурних і національно-освітніх процесів зазначеного періоду. З'ясовано, що Тернопіль поступово сформувався як один із провідних освітніх, культурних та громадсько-педагогічних центрів Західної України, у якому концентрувалися педагогічна еліта, українська інтелігенція, культурно-просвітницькі товариства та освітні ініціативи, що впливали на розвиток шкільництва всього регіону. Охарактеризовано особливості функціонування народних, гімназійних, реальних, професійних і приватних навчальних закладів Тернополя, а також визначено їх роль у формуванні українського освітнього простору міста. Встановлено, що розвиток шкільництва Тернополя відбувався під впливом освітньої політики Австро-Угорщини та Польщі, а також супроводжувався боротьбою за право навчання українською мовою та збереження національного характеру освіти. Охарактеризовано діяльність українських культурно-просвітницьких організацій «Просвіта», «Рідна школа», «Учительська громада», «Руська бесіда», «Тернопільський Боян», «Руська бурса» та інших товариств, які відігравали важливу роль у підтримці українського шкільництва, розвитку самоосвіти населення, формуванні національної свідомості молоді та поширенні педагогічних ідей. Виокремлено основні напрями їх діяльності: організація читалень і бібліотек, освітніх курсів, театральних вистав, літературних вечорів, позашкільної роботи, підтримка учительства та українських навчальних закладів. Доведено, що культурно-просвітницький рух у Тернополі був важливим чинником формування національно орієнтованого освітнього середовища та розвитку української педагогічної думки. Узагальнено роль учительства, педагогічних і

громадських діячів у формуванні освітнього простору Тернополя. Встановлено, що педагогічна діяльність у місті органічно поєднувалася з культурно-просвітницькою, громадською та виховною роботою, що сприяло розвитку української національної школи та формуванню свідомої української молоді. З'ясовано, що важливий вплив на розвиток освітнього середовища Тернополя мали суспільно-політичні трансформації міжвоєнного періоду та процеси радянзації 1939–1941 рр., які супроводжувалися реформуванням шкільної мережі, зміною змісту освіти та посиленням ідеологічного контролю над навчально-виховним процесом. Доведено, що Тернопіль відіграв важливу роль у розвитку шкільництва, педагогічної думки та культурно-освітнього життя Західної України, а історико-освітній досвід міста зберігає актуальність у сучасних умовах реформування освіти.

Ключові слова: історія освіти, історія української педагогіки, Тернопіль, українське шкільництво, педагогічна думка, культурно-просвітницькі організації, національне виховання, освітнє середовище, учительство.

Rudenskyi Rostyslav Yevhenovych PhD in Preschool education, Lecturer at the Department of Educology and Pedagogy, West Ukrainian National University, <https://orcid.org/0000-0001-5890-6276>

**A HISTORICAL AND EDUCATIONAL ANALYSIS
OF THE FORMATION OF SCHOOLING AND
PEDAGOGICAL THOUGHT IN TERNOPIL
(the second half of the 19th – the first half of the 20th century)**

Abstract. The article presents a historical and educational analysis of the formation of schooling and the development of pedagogical thought in Ternopil during the second half of the nineteenth and the first half of the twentieth century. The main trends in the development of the city's educational environment in the context of the socio-political, cultural, and national educational processes of the specified period are generalized. It has been established that Ternopil gradually emerged as one of the leading educational, cultural, and public-pedagogical centers of Western Ukraine, concentrating the pedagogical elite, Ukrainian intelligentsia, cultural and educational societies, and educational initiatives that influenced the development of schooling throughout the region. The peculiarities of the functioning of public, gymnasium, real, vocational, and private educational institutions in Ternopil are characterized, and their role in shaping the Ukrainian educational environment of the city is determined. It has been established that the development of schooling in Ternopil took place under the influence of the

educational policies of Austria-Hungary and Poland and was accompanied by the struggle for the right to study in the Ukrainian language and preserve the national character of education.

The activities of the Ukrainian cultural and educational organizations “Prosvita”, “Ridna Shkola”, “Uchytelska Hromada”, “Ruska Besida”, “Ternopilskyi Boian”, “Ruska Bursa”, and other societies, which played an important role in supporting Ukrainian schooling, developing public self-education, shaping the national consciousness of young people, and disseminating pedagogical ideas, are characterized. The main areas of their activity are identified, including the organization of reading rooms and libraries, educational courses, theatrical performances, literary evenings, extracurricular activities, support for teachers, and assistance to Ukrainian educational institutions. It is proved that the cultural and educational movement in Ternopil was an important factor in the formation of a nationally oriented educational environment and the development of Ukrainian pedagogical thought.

The role of teachers, pedagogical and public figures in shaping the educational space of Ternopil is generalized. It has been established that pedagogical activity in the city was organically combined with cultural, educational, public, and upbringing work, which contributed to the development of the Ukrainian national school and the formation of nationally conscious Ukrainian youth. It has been found that the socio-political transformations of the interwar period and the processes of Sovietization in 1939–1941, accompanied by the reorganization of the school network, changes in the content of education, and strengthened ideological control over the educational process, had a significant impact on the development of the educational environment of Ternopil. It is proved that Ternopil played an important role in the development of schooling, pedagogical thought, and cultural and educational life in Western Ukraine, while the historical and educational experience of the city remains relevant in the contemporary context of educational reform.

Keywords: history of education, history of Ukrainian pedagogy, Ternopil, Ukrainian schooling, pedagogical concepts, cultural and educational organizations, national upbringing, educational environment, teaching profession.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток історико-освітніх досліджень в Україні актуалізує потребу ґрунтовного вивчення регіональних особливостей становлення шкільництва, розвитку педагогічної думки та формування освітнього середовища окремих міст і регіонів. У цьому контексті особливої уваги заслуговує Тернопіль, який упродовж тривалого історичного періоду був одним із провідних культурно-освітніх центрів Західної України та найбільшим освітнім осередком Тернопільщини.

Саме Тернопіль виступав важливим центром концентрації української інтелігенції, педагогічної еліти, громадсько-культурного руху, діяльності освітніх і просвітницьких товариств, а сформовані в місті освітні ініціативи, педагогічні практики та організаційні моделі поширювалися на інші міста і села регіону.

Історія розвитку шкільництва Тернополя тісно пов'язана із суспільно-політичними, культурними та національно-освітніми процесами різних історичних епох. Освітнє середовище міста формувалося під впливом діяльності українських культурно-просвітницьких організацій, педагогічних товариств, громадських діячів, учительства та науковців, які сприяли розвитку національної школи, поширенню української мови й культури, формуванню педагогічних ідей та виховних традицій. Водночас саме освітні інституції Тернополя стали важливими осередками громадського життя, духовного розвитку та національної консолідації населення краю.

Особливого значення набуває дослідження розвитку українського шкільництва у міській громаді Тернополя, діяльності навчальних закладів, освітніх і виховних інституцій, а також ролі педагогічних персоналій і громадських діячів у формуванні освітнього простору міста в контексті реорганізації освітньої мережі закладів загальної середньої освіти відповідно до впровадження Концепції «Нова українська школа». Аналіз цих процесів дає змогу простежити взаємозв'язок між розвитком освіти, педагогічної думки, культурно-просвітницького руху та суспільного життя Тернополя, а також визначити вплив історичних подій на функціонування шкіл і освітніх товариств.

Наявність окремих історико-краєзнавчих, культурологічних та педагогічних праць не репрезентує досліджену проблему розвитку шкільництва та педагогічної думки саме у міській громаді Тернополя, і свідчить що вона не була предметом цілісного історико-освітнього дослідження. Недостатньо узагальненими залишаються питання становлення освітнього середовища міста, діяльності українських педагогічних і культурно-просвітницьких товариств, розвитку мережі навчальних закладів, а також внеску окремих педагогів і громадських діячів у розвиток освіти Тернополя. Це зумовлює необхідність комплексного історико-освітнього аналізу становлення шкільництва та педагогічної думки у Тернополі як важливого освітньому центрі регіону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. проблема розвитку шкільництва, освіти та педагогічної думки на Тернопільщині привертала увагу сучасних дослідників у контексті вивчення культурно-освітніх процесів краю, діяльності педагогічних і громадських інституцій, освітньої політики різних історичних періодів, а також ролі окремих діячів у

формуванні національного освітнього середовища Тернополя й регіону загалом.

В. Шумська дослідила розвиток початкової та середньої освіти на Тернопільщині у 1772–1914 рр., охарактеризувавши основні тенденції становлення шкільництва в умовах перебування краю у складі Австро-Угорської імперії [12]. Вона проаналізувала освітні реформи австрійської влади, діяльність народних і середніх шкіл, розвиток гімназійної освіти, а також нормативно-правові засади функціонування навчальних закладів регіону. Особливу увагу дослідниця приділила впливу державної освітньої політики на формування мережі шкільництва Тернопільщини [12]. М. Галай у низці праць висвітлив особливості освітньої політики Другої Речі Посполитої у сфері початкової освіти на території Тернопільського воєводства [2-3]. Дослідник проаналізував нормативно-правову базу функціонування початкових шкіл, охарактеризував реформу 1932 р., визначив місце українських шкіл в освітній системі Польщі та простежив особливості реалізації освітньої політики на західноукраїнських землях. У своїх працях він акцентує увагу на тенденціях розвитку українського шкільництва, проблемах мовної політики, функціонуванні утравістичних шкіл і впливі державних реформ на освітнє середовище регіону [2-3]. С. Васишин дослідив розвиток шкільництва у Тернопільському воєводстві в міжвоєнний період на основі матеріалів педагогічного часопису «Echo Nauczycielskie» [1]. Предметом аналізу у його працях стали проблеми функціонування освітньої мережі, матеріального забезпечення шкіл, ролі вчительства у розвитку освіти та діяльності професійних і громадських організацій [1]. Р. Труба аналізувала діяльність Омеляна Терлецького у культурно-освітньому просторі Тернопільщини кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. Дослідниця висвітлила його педагогічну та громадську діяльність у навчальних закладах Тернополя, а також участь у роботі товариств «Просвіта», «Руська бесіда», «Тернопільський Боян», «Руська бурса» та інших українських організацій [11]. У контексті нашого дослідження її праця є важливою для розуміння ролі педагогічних персоналій і громадсько-культурного середовища у формуванні освітнього простору міста. Л. Кравчук, Т. Кадобний, Н. Островська та інші дослідники вивчали проблему трансформації освітньої системи Тернопільщини у період радянізації 1939–1941 рр. [4-9]. У їхніх працях висвітлено механізми впровадження радянської освітньої політики, ідеологізацію навчально-виховного процесу, реформування шкільної мережі, кадрову політику та підпорядкування освіти партійно-державному контролю. Дослідники простежили вплив радянської влади на зміну змісту освіти, методологічних засад навчання та культурно-освітнього життя краю [4-9].

Аналіз наукових праць засвідчує наявність значного масиву досліджень, присвячених окремим аспектам розвитку освіти, шкільництва, культурно-просвітницького руху та педагогічної діяльності на Тернопільщині. Водночас проблема становлення шкільництва та педагогічної думки саме у міському середовищі Тернополя як провідного освітнього, культурного й громадсько-педагогічного центру регіону не стала предметом цілісного історико-освітнього дослідження. Недостатньо висвітленими залишаються також питання взаємозв'язку розвитку освітніх інституцій, діяльності педагогічних товариств, культурно-просвітницьких організацій і педагогічних персоналій у процесі формування освітнього середовища Тернополя як одного з ключових осередків шкільництва Західної України.

Мета статті – проаналізувати та узагальнити тенденції становлення шкільництва та педагогічної думки у Тернополі в контексті суспільно-культурних та історичних процесів у другій половині XIX – першій половині XX століття.

Виклад основного матеріалу. *Становлення та розвиток шкільництва у Тернополі.* У другій половині XIX – першій половині XX століття Тернопіль поступово сформувався як один із провідних освітніх і культурних центрів Західної України, у якому зосереджувалися навчальні заклади різних типів, педагогічні осередки, культурно-просвітницькі організації та громадські ініціативи. Освітній розвиток міста відбувався під впливом суспільно-політичних змін, державної освітньої політики Австро-Угорщини та Польщі, а також активної діяльності української інтелігенції, яка прагнула утвердити національний характер школи та забезпечити розвиток українського шкільництва. Тернопіль поступово перетворився на важливий центр концентрації педагогічної, культурної та громадської еліти краю, а сформоване у місті освітнє середовище значною мірою впливало на розвиток шкільництва інших міст і сіл Тернопільщини.

Історичні джерела та наукові праці засвідчують, що у другій половині XIX століття Тернопіль став важливим адміністративним і культурним осередком Східної Галичини, що сприяло розвитку освітньої мережі міста. У праці «Тернопіль / Ternopol: історія міста» дослідники наводять матеріали про функціонування у Тернополі гімназій, реальних і фахових шкіл, діяльність яких поступово перетворювала місто на значний освітній центр регіону [10, с. 174–176]. Особливого значення набув розвиток середньої освіти, що був пов'язаний із діяльністю Тернопільської гімназії та інших навчальних закладів, які забезпечували підготовку молоді до подальшої професійної й громадської діяльності.

Освітній розвиток Тернополя активізувався в умовах реформування системи шкільництва Австро-Угорської імперії. Упродовж другої половини

XIX століття відбувалося розширення мережі народних шкіл, створення приватних навчальних закладів, розвиток гімназійної та професійної освіти [10, с. 201–203]. У місті функціонували народні школи, класичні та реальні гімназії, жіночі школи, ремісничі та торговельні навчальні заклади, що сприяло підготовці освічених кадрів для різних сфер суспільного життя. Водночас саме освітня сфера ставала одним із головних чинників формування української національної свідомості та культурної самоідентифікації населення краю.

Важливе місце у розвитку шкільництва Тернополя займали гімназії та реальні школи. У джерелах зафіксовано діяльність Вищої гімназії у Тернополі та Вищої реальної школи, які наприкінці XIX – на початку XX століття були провідними осередками середньої освіти міста [10, с. 244]. Звіти дирекцій цих навчальних закладів свідчать про поступове збільшення кількості учнів, урізноманітнення навчальних дисциплін та посилення ролі освіти у громадському житті Тернополя [10, с. 244–245]. Саме навколо гімназійного середовища формувалася значна частина української інтелігенції, педагогів, громадських діячів та майбутніх учасників культурно-просвітницького руху.

На початку XX століття освітнє середовище Тернополя характеризувалося розвитком не лише державних, а й приватних та професійних шкіл. У місті функціонували жіночі школи, торговельні навчальні заклади, професійні та ремісничі школи, що сприяло розширенню доступу населення до освіти та професійної підготовки молоді [10, с. 201–206]. Водночас важливим явищем стало формування українських освітніх інституцій, діяльність яких була спрямована на виховання молоді у національному дусі та забезпечення навчання рідною мовою.

Становлення українського шкільництва у Тернополі супроводжувалося боротьбою за право навчання українською мовою та розвиток національної освіти. Умови перебування міста у складі Польщі після Першої світової війни суттєво вплинули на освітню політику та функціонування українських навчальних закладів. Польська влада посилювала контроль над школами, поширювала утраквістичні навчальні заклади та обмежувала використання української мови у навчальному процесі [10, с. 61–63]. Попри це, Тернопіль залишався важливим осередком українського освітнього та культурного життя, а українська громада міста активно підтримувала діяльність національних освітніх інституцій.

Суттєву роль у розвитку шкільництва міста відігравало учительство, яке виконувало не лише педагогічні, а й громадсько-культурні функції. Учителі брали активну участь у діяльності освітніх товариств, організації бібліотек, учнівських гуртків, культурних заходів та просвітницьких

ініціатив. У матеріалах педагогічного часопису «Echo Nauczycielskie» зазначалося, що саме вчительство значною мірою забезпечувало стабільне функціонування освітньої системи Тернопільського воєводства в умовах недостатнього фінансування та складної соціально-економічної ситуації [10, с. 203–205]. Педагогічна діяльність у Тернополі тісно поєднувалася з громадською, культурною та національно-просвітницькою роботою, що сприяло розвитку української педагогічної думки й формуванню національно орієнтованого освітнього середовища.

Розвиток шкільництва у Тернополі зазнав суттєвих трансформацій у період радянізації краю 1939–1941 рр. Радянська влада здійснила реформування освітньої системи, підпорядкувавши її ідеологічним завданням держави. У наукових працях наголошується, що нова освітня політика супроводжувалася запровадженням радянських навчальних програм, зміною кадрового складу вчительства, посиленням політичного контролю та ідеологізацією змісту освіти [10, с. 68–69]. Водночас саме в цей період відбулося розширення мережі шкіл і збільшення доступу населення до освіти, хоча такі процеси поєднувалися з руйнуванням традиційного українського освітнього середовища.

Таким чином, становлення та розвиток шкільництва у Тернополі у другій половині XIX – першій половині XX століття були складним і багатогранним процесом, що відбувався під впливом суспільно-політичних, культурних та національно-освітніх чинників. Тернопіль сформувався як важливий освітній центр регіону, у якому розвивалася мережа навчальних закладів, формувалося українське освітнє середовище, поширювалися педагогічні ідеї та закладалися основи національної педагогічної традиції. Водночас розвиток шкільництва у Тернополі був тісно пов'язаний із діяльністю українських культурно-просвітницьких організацій, які не лише підтримували освітні ініціативи, а й формували національно орієнтоване педагогічне середовище міста.

У становленні та розвитку шкільництва Тернополя у другій половині XIX – першій половині XX століття відігравали важливу роль українські культурно-просвітницькі організації, діяльність яких була спрямована на підтримку національної освіти, поширення української мови, розвиток культури та формування національної свідомості населення. Саме громадські товариства значною мірою забезпечували функціонування українського освітнього середовища в умовах політичних обмежень, асиміляційної політики та недостатньої підтримки українського шкільництва з боку державної влади. Тернопіль поступово сформувався як один із провідних центрів українського громадсько-педагогічного руху краю, у якому культурно-просвітницька діяльність тісно поєднувалася з розвитком

шкільництва, національного виховання молоді та формування педагогічної думки.

Однією з найвпливовіших організацій у культурно-освітньому житті Тернополя було товариство «Просвіта», яка стала важливим осередком українського культурного й освітнього життя та навколо якого гуртувалася українська інтелігенція міста [10, с. 287–288]. Діяльність товариства охоплювала організацію народних читань, бібліотек, читалень, освітніх вечорів, літературних зустрічей, театральних вистав, концертів і громадських заходів [10, с. 288–289]. Через мережу читалень і бібліотек здійснювалося поширення української книги, підтримка самоосвіти населення та підвищення культурно-освітнього рівня української громади. Важливу роль відігравали драматичні гуртки та аматорські театри, які не лише популяризували українську культуру, а й виконували виразну виховну функцію, формуючи національну свідомість молоді.

Просвітницька діяльність товариства була тісно пов'язана із розвитком шкільництва та виховання молодого покоління. Організація підтримувала українські освітні ініціативи, сприяла забезпеченню навчальних закладів літературою, організовувала освітню роботу серед молоді та дорослого населення. Діяльність «Просвіти» сприяла формуванню українського освітнього простору Тернополя та розвитку національно орієнтованого виховного середовища [10, с. 289–290]. Через освітню та культурну роботу товариство поєднувало навчання, громадянське виховання й національне самоусвідомлення української молоді.

Помітним явищем у розвитку української освіти була діяльність товариства «Рідна школа», яке опікувалося організацією та підтримкою українських навчальних закладів. Товариство сприяло відкриттю українських приватних шкіл, забезпеченню їх підручниками та навчальною літературою, підтримці учительства й вихованню молоді на засадах української культури та національної ідентичності. В умовах міжвоєнної Польщі саме громадські освітні організації значною мірою компенсували обмеження державної політики щодо українського шкільництва та забезпечували функціонування українського освітнього простору [10, с. 61–63]. Через діяльність «Рідної школи» реалізовувалися ідеї національного виховання, утвердження української мови у навчальному процесі та формування національно свідомої молоді.

Важливим чинником формування педагогічного середовища Тернополя була діяльність учительських організацій, зокрема «Учительської громади», яка об'єднувала українських педагогів та сприяла розвитку професійної педагогічної комунікації. Через учительські товариства здійснювалося поширення педагогічних ідей, обговорення проблем

шкільництва, організація освітніх заходів і підтримка українських учителів. Учителство Тернополя брало активну участь не лише в освітньому, а й у громадсько-культурному житті міста, поєднуючи педагогічну діяльність із національно-просвітницькою роботою. Саме в учительському середовищі активно формувалися ідеї національного виховання, розвитку української школи та поєднання освіти з культурним і громадським життям.

Значний вплив на розвиток освітнього середовища Тернополя мали також товариства «Руська бесіда», «Тернопільський Боян», «Руська бурса» та інші громадські організації, діяльність яких була пов'язана з підтримкою української культури, вихованням молоді та розвитком національної освіти. У дослідженнях, присвячених діяльності Омеляна Терлецького, зазначено, що саме через участь у таких організаціях формувалося середовище української інтелігенції, яке активно підтримувало освітні та культурні ініціативи у Тернополі [10, с. 115–117]. Важливу роль у цьому процесі відігравали аматорські театральні гуртки, хори, літературні вечори та інші форми культурно-просвітницької роботи, що поєднували освітню, виховну й національно-консолідуючу функції.

Культурно-просвітницькі організації відігравали важливу роль у формуванні національно орієнтованого виховного середовища. Вони організовували публічні лекції, освітні курси, вечори пам'яті, театральні вистави, молодіжні гуртки, музичні та літературні заходи, що сприяли підвищенню освітнього рівня населення та формуванню української національної свідомості. Освітня діяльність таких товариств виходила за межі формального навчання й охоплювала різні напрями громадського та культурного життя міста. Через позашкільну освітню діяльність українські організації фактично формували альтернативний простір національного виховання та самоосвіти українського населення.

Важливою складовою діяльності українських культурно-просвітницьких організацій була підтримка молоді та створення умов для її навчання і виховання. У Тернополі функціонували бурси, читальні, молодіжні товариства, студентські та учнівські організації, які забезпечували освітню й культурну підтримку української молоді, особливо учнівської та студентської. Такі інституції ставали осередками формування національної ідентичності, громадянської позиції та культурної самоорганізації молодого покоління. Водночас вони сприяли поширенню педагогічних ідей, розвитку виховної роботи та формуванню середовища української освіченої молоді.

У міжвоєнний період діяльність українських культурно-просвітницьких організацій у Тернополі набувала особливого значення у зв'язку з посиленням асиміляційної політики польської влади. Саме громадські товариства стали важливими центрами збереження української мови,

культури та освіти. Через організацію позашкільної роботи, підтримку українських освітніх інституцій та активізацію культурного життя вони сприяли збереженню національного характеру освітнього середовища Тернополя. У таких умовах культурно-просвітницька діяльність набувала не лише освітнього, а й виразного національно-консолідуючого значення.

Українські культурно-просвітницькі організації відіграли важливу роль у розвитку освіти та шкільництва Тернополя у другій половині XIX – першій половині XX століття. Їхня діяльність сприяла формуванню українського освітнього простору, підтримці національної школи, розвитку педагогічної думки та консолідації української інтелігенції міста. Саме завдяки діяльності культурно-просвітницьких товариств Тернопіль поступово утвердився як один із провідних осередків українського освітнього, культурного та громадсько-педагогічного життя регіону. Діяльність цих організацій значною мірою забезпечувалася активністю педагогічних і громадських діячів, які формували інтелектуальне та освітнє середовище міста.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, здійснений історико-освітній аналіз засвідчив, що у другій половині XIX – першій половині XX століття Тернопіль сформувався як один із провідних освітніх, культурних та громадсько-педагогічних центрів Західної України, який суттєво впливав на розвиток шкільництва й педагогічної думки Тернопільщини. Встановлено, що розвиток освітнього середовища міста відбувався під впливом суспільно-політичних трансформацій, державної освітньої політики Австро-Угорщини та Польщі, а також активної діяльності української інтелігенції, педагогів, громадських діячів і культурно-просвітницьких товариств.

У результаті дослідження з'ясовано, що важливими складниками становлення шкільництва Тернополя були розширення мережі народних, гімназійних, професійних і приватних навчальних закладів, розвиток українського освітнього середовища, поширення національно орієнтованих педагогічних ідей та боротьба за право навчання українською мовою. Доведено, що освітні інституції Тернополя виконували не лише навчальну, а й культурно-просвітницьку, громадську та національно-консолідуючу функції, сприяючи формуванню української інтелігенції та національної свідомості молоді. Узагальнення матеріалів дослідження дало змогу встановити, що українські культурно-просвітницькі організації, зокрема «Просвіта», «Рідна школа», «Учительська громада», «Руська бесіда», «Тернопільський Боян» та інші товариства, відігравали визначальну роль у розвитку освіти Тернополя. Їхня діяльність забезпечувала підтримку українського шкільництва, поширення української книги, розвиток

самоосвіти населення, організацію виховної та позашкільної роботи, а також формування національно орієнтованого педагогічного середовища. Встановлено, що через діяльність культурно-просвітницьких товариств освіта у Тернополі тісно поєднувалася з громадським життям, національним вихованням та розвитком української культури. Дослідження засвідчило, що Тернопіль був важливим осередком концентрації педагогічної та громадської еліти регіону, а діяльність учительства, культурно-просвітницьких діячів і громадських організацій сприяла розвитку української педагогічної думки, поширенню виховних ідей та формуванню національної школи. З'ясовано, що педагогічна діяльність у місті органічно поєднувалася з культурною, просвітницькою та громадською роботою, що забезпечувало формування цілісного освітнього простору Тернополя.

Водночас результати дослідження підтверджують, що розвиток шкільництва та педагогічної думки у Тернополі значною мірою залежав від суспільно-політичних умов та історичних трансформацій. Особливо суттєвий вплив на освітнє середовище міста мали процеси полонізації міжвоєнного періоду та радянізації 1939–1941 рр., які супроводжувалися змінами у змісті освіти, організації шкільної мережі, кадровій політиці та ідеологічних засадах навчально-виховного процесу. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у процесі вивчення історії української педагогіки, історії освіти Тернопільщини, історико-краєзнавчих дисциплін, а також у підготовці навчально-методичних матеріалів, присвячених розвитку регіонального шкільництва та культурно-просвітницького руху. Матеріали статті можуть бути використані у сучасних умовах реформування освітньої мережі та реалізації Концепції «Нова українська школа» з метою збереження історико-освітніх традицій регіону та посилення національно-патріотичного складника освітнього процесу.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у більш ґрунтовному вивченні діяльності окремих освітніх інституцій Тернополя, педагогічних персоналій, учительських товариств та молодіжних організацій, а також у дослідженні особливостей розвитку жіночої освіти, професійного шкільництва та позашкільної освіти у місті. Актуальним залишається також аналіз взаємозв'язку освітнього, культурного та громадського життя Тернополя у різні історичні періоди, а також вивчення впливу регіонального освітнього досвіду на формування сучасного освітнього середовища Тернопільщини.

Література:

1. Василюшин С. Ю. Розвиток шкільництва у Тернопільському воєводстві (за матеріалами часопису «Echo Nauczycielskie»). *Вчені записки ТНУ імені*

В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2026. Т. 37 (76). № 1. С. 15–20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2026/1.3>

2. Галай М. Освітня політика Другої Речі Посполитої в сфері початкової освіти у 1932–1939 роках (за матеріалами Тернопільського воєводства). *Гуманітарний журнал*. 2012. № 2–3. С. 135–144.

3. Галай М. Політика Другої Речі Посполитої у галузі початкової освіти в 1918–1924 роках (за матеріалами Тернопільського воєводства). *Мандрівець*. 2012. № 5. С. 40–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mandriv_2012_5_10

4. Кадобний Т. Б., Кравчук Л. О., Мельникова К. М. Передумови, завдання і форми радянської освіти на Тернопільщині у вересні 1939 – червні 1941 року. *Медична освіта*. 2016. № 3. С. 114–117. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2016_3_28

5. Кравчук Л. В. Матеріальне забезпечення закладів освіти Тернопільщини в ході радянської краю в 1939–1941 р. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 96. С. 84–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_96_23

6. Кравчук Л. В. Радянська освіта Тернопільщини в 40 роках: ідеологічний і методологічний аспекти. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 99. С. 39–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_99_9

7. Кравчук Л. В. Радянська система освіти та її кадровий потенціал в новоутвореній Тернопільській області в період 1939–1941 рр. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 102. С. 90–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_102_21

8. Кравчук Л. В., Кадобний Т. Б., Лабівка О. В., Островська Н. Д. Суспільно-політичні аспекти системи освіти на Тернопільщині в 1939–1941 рр.. *Медична освіта*. 2014. № 4. С. 68–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2014_4_22

9. Островська Н. Д. Кадрове забезпечення системи освіти в новоутвореній Тернопільській області в період 1939–1941 рр. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 99. С. 31–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_99_7

10. Петровський О., Гаврилюк О., Окаринський В., Крочак І. Тернопіль / Ternopol: історія міста. Тернопіль: Астон, 2010. 216 с.

11. Труба Р. Омелян Терлецький у культурно-освітньому просторі Тернопільщини кінця XIX – першої третини XX століття. *Мандрівець*. 2013. № 6. С. 28–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mandriv_2013_6_9

12. Шумська В. Розвиток початкової і середньої освіти на Тернопільщині у 1772–1914 рр. *Наукові записки Тернопільського педагогічного національного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. 2011. Вип. 2. С. 201–205.

References

1. Vasylyshyn, S.Yu. (2026). Rozvytok shkilnytstva u Ternopilskomu voievodstvi (za materialamy chasopysu «Echo Nauczycielskie») [Development of schooling in the Ternopil Voivodeship (based on the materials of the journal “Echo Nauczycielskie”)]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Istorychni nauky – Scientific Notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Historical Sciences, 37(76), 1, 15–20*. <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2026/1.3> [in Ukrainian].

2. Halai, M. (2012). Osvitnia polityka Druhoi Rechi Pospolytoi v sferi pochatkovoї osvity u 1932–1939 rokakh (za materialamy Ternopilskoho voievodstva) [Educational policy of the Second Polish Republic in the field of primary education in 1932–1939 (based on the materials of the Ternopil Voivodeship)]. *Humanitarnyi zhurnal – Humanities Journal, 2–3, 135–144* [in Ukrainian].

3. Halai, M. (2012). Polityka Druhoi Rechi Pospolytoi u haluzi pochatkovoï osvity v 1918–1924 rokakh (za materialamy Ternopil'skoho voievodstva) [Policy of the Second Polish Republic in the field of primary education in 1918–1924 (based on the materials of the Ternopil Voivodeship)]. *Mandrivets – Traveller*, 5, 40–44. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mandriv_2012_5_10 [in Ukrainian].

4. Kadobnyi, T.B., Kravchuk, L.O., & Melnykova, K.M. (2016). Peredumovy, zavdannia i formy radiansyzatsii osvity na Ternopilshchyni u veresni 1939 – chervni 1941 roku [Prerequisites, tasks and forms of Sovietisation of education in Ternopil region in September 1939 – June 1941]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 114–117. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2016_3_28 [in Ukrainian].

5. Kravchuk, L.V. (2015). Materialne zabezpechennia zakladiv osvity Ternopilshchyny v khodi radiansyzatsii kraiu v 1939–1941 r. [Material support of educational institutions of Ternopil region during the Sovietisation of the region in 1939–1941]. *Hileia: naukovi visnyk – Hileya: Scientific Bulletin*, 96, 84–87. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_96_23 [in Ukrainian].

6. Kravchuk, L.V. (2015). Radiansyzatsiia osvity Ternopilshchyny v 40 rokakh: ideolohichni i metodolohichni aspekty [Sovietisation of education in Ternopil region in the 1940s: ideological and methodological aspects]. *Hileia: naukovi visnyk – Hileya: Scientific Bulletin*, 99, 39–41. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_99_9 [in Ukrainian].

7. Kravchuk, L.V. (2015). Radianska systema osvity ta yii kadrovi potentsial v novoutvorenii Ternopil'skii oblasti v period 1939–1941 rr. [The Soviet education system and its personnel potential in the newly formed Ternopil region during 1939–1941]. *Hileia: naukovi visnyk – Hileya: Scientific Bulletin*, 102, 90–92. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_102_21 [in Ukrainian].

8. Kravchuk, L.V., Kadobnyi, T.B., Labivka, O.V., & Ostrovska, N.D. (2014). Suspilno-politychni aspekty systemy osvity na Ternopilshchyni v 1939–1941 rr. [Socio-political aspects of the education system in Ternopil region in 1939–1941]. *Medychna osvita – Medical Education*, 4, 68–73. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2014_4_22 [in Ukrainian].

9. Ostrovska, N.D. (2015). Kadrove zabezpechennia systemy osvity v novoutvorenii Ternopil'skii oblasti v period 1939–1941 rr. [Staffing of the education system in the newly formed Ternopil region during 1939–1941]. *Hileia: naukovi visnyk – Hileya: Scientific Bulletin*, 99, 31–33. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_99_7 [in Ukrainian].

10. Petrovskyi, O., Havryliuk, O., Okarynskyi, V., & Krochak, I. (2010). Ternopil / Tarnopol: istoriia mista [Ternopil / Tarnopol: history of the city]. Ternopil: Aston [in Ukrainian].

11. Truba, R. (2013). Omelian Terletskyi u kulturno-osvitnomu prostori Ternopilshchyny kintsia XIX – pershoi tretyny XX stolittia [Omelian Terletskyi in the cultural and educational space of Ternopil region in the late nineteenth – first third of the twentieth century]. *Mandrivets – Traveller*, 6, 28–32. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mandriv_2013_6_9 [in Ukrainian].

12. Shumska, V. (2011). Rozvytok pochatkovoï i serednoi osvity na Ternopilshchyni u 1772–1914 rr. [Development of primary and secondary education in Ternopil region in 1772–1914]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho pedahohichnoho natsionalnoho universytetu imeni*

Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istoriiia – Scientific Notes of Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. Series: History, 2, 201–205 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 14.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.05.2026